

ایرادهای

برنامه درسی مجزا

- ← دانش از واقعیت‌های زندگی دانش‌آموزان فاصله گرفته است.
- ← دانش قدرتی برای انسان‌ها پدید نمی‌آورد.
- ← دانش‌آموزان بدون انگیزه و فقط به‌خاطر کسب نمره درس می‌خوانند.
- ← فاصله زیادی بین آموزش و دنیای کار ایجاد شده است.
- ← استعدادهای دانش‌آموزان، کشف و رشد داده نمی‌شود.
- ← موضوعات درسی به جای وسیله، به‌عنوان هدف شناخته می‌شوند.
- ← دانش‌آموزان یک‌بعدی رشد کرده و دچار جزم‌اندیشی شده‌اند.
- ← به‌خاطر پذیرش بی‌چون و چرای دیدگاه‌ها، درک دانش‌آموزان از مسائل محدود شده است.
- ← کسب دانش به احساس حضور مؤثر خدا در زندگی منجر نمی‌شود.

سعیده باقری

برنامه درسی وحدت‌گرا

اشاره

نخستین جلسه از سلسله کارگاه‌های «تربیت مربی مجتمع آموزشی سراج»، با موضوع مرور سریع برنامه درسی وحدت‌گرا (تلفیقی) و با شیوه کارگاهی با ارائه آقای حمیدرضا پورندیم برگزار شد. ایشان در ابتدا محورهای مورد بحث را ارائه کرد و سپس مربیان شرکت‌کننده در طرح، در گروه‌های سه نفری به طراحی برنامه درسی وحدت‌گرا برای پایه‌های چهارم تا هشتم پرداختند. در پایان، برنامه‌های تولید شده به شرکت‌کنندگان ارائه و نقد و ارزیابی شد. مباحث این کارگاه شامل عنوان‌های زیر بودند:

- ← ایرادهای برنامه درسی مجزا
- ← زمینه‌های شکل‌گیری رویکرد برنامه درسی مجزا
- ← برنامه درسی تلفیقی
- ← مزایای برنامه درسی تلفیقی
- ← زمینه‌های شکل‌گیری رویکرد برنامه درسی تلفیقی
- ← نقد برنامه درسی تلفیقی
- ← برنامه درسی تلفیقی و فلسفه صدرایی (برنامه درسی وحدت‌گرا)

ضمن تشکر از جناب آقای محمد آزین، از مسئولان این مجتمع، که مطالب ارائه شده در کارگاه را در اختیار ما گذاشتند، از شما دعوت می‌کنیم در تجربه‌ی مربیان شرکت‌کننده در این کارگاه شریک شوید!

زمینه‌های شکل‌گیری

رویکرد برنامه درسی مجزا

- ← استفاده از مدرسه برای تحقق نیازهای جامعه صنعتی.
- ← سبک انسان‌گرایی کلاسیک غربی و نظریه انضباط قوای ذهنی.
- ← نگرش فناورانه به جهان و فرضیه مفارقت.
- ← نگرش تحلیلی در مورد کسب معرفت با خصوصیات:
 - ← عملکرد تجزیه‌ای و خودکار.
 - ← عملکرد عقلانی و مبتنی بر آزمایش.
 - ← عینی کردن واقعیت.

برنامه‌درسی تلفیقی

- ← تعریف: برنامه‌ای است که بر محور مسائل و مشکلات زندگی واقعی دانش‌آموزان سازمان‌دهی شده است. ویژگی‌ها:
- ← تمرکز فعالیت‌های دانش‌آموزان، از پروژه‌های به پروژۀ دیگر، به جای درسی به درس دیگر.
- ← سازمان‌دهی مطالب درسی حول مسائل و مشکلات زندگی واقعی.
- ← تأکید بر تفکر انتقادی، یادگیری مفهومی و حل مسئله.
- ← نگاه کل‌نگر و روحیه سیستمی در برنامه‌درسی.
- ← انتخاب موضوعات براساس دغدغه دانش‌آموزان.
- ← برنامه‌ریزی همراه با دانش‌آموزان و معنای جدید آزادی در مدارس.
- ← انعطاف‌پذیری برنامه.

مزایای برنامه‌درسی تلفیقی

- ← راه‌یابی دانش به زندگی و قابل درک و معنادار شدن آن.
- ← فعال نگاه داشتن حس کنجکاوی.
- ← خودفراگیرنده بودن دانش‌آموزان و یادگیری مادام‌العمر.
- ← فهم عمیق مسائل و نجات از حافظه‌محوری.
- ← افزایش انگیزه دانش‌آموزان برای تحصیل.
- ← افزایش قدرت دانش‌آموزان برای پیدا کردن روابط جدید و خلق مدل‌های نو.
- ← تقویت خلاقیت و تفکر انتقادی دانش‌آموزان.
- ← کسب مهارت‌های عملی و نجات دانش‌آموزان از رشد یک‌بعدی.
- ← تحول آموزش و پرورش از نظامی بسته به نظامی فعال و پویا.
- ← آموزش مهارت اندیشیدن به جای آموزش اندیشه‌ها.
- ← منطبق کردن دانش‌آموزان با مسائل و مشکلات جهان متغیر.
- ← تقویت خودراهبری دانش‌آموزان.

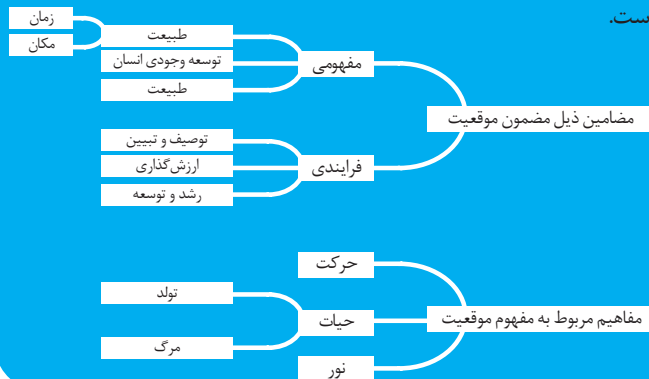
زمینه‌های شکل‌گیری رویکرد برنامه‌درسی تلفیقی

- ← نگرش سیستمی در زمینه کسب معرفت در مورد جهان.
- ← بحث‌های روان‌شناسی ارگانیک در مورد عملکرد مغز.
- ← مغز از طریق الگوها و پیوندهایی مبتنی بر یکپارچگی می‌تواند اطلاعات را پردازش کند.
- ← اندیشه‌های نوگرایانه در مورد آموزش و پرورش دموکراتیک.
- ← اندیشه‌های پست‌مدرن در مورد ثابت نبودن دانش و اینکه دانش به شکل اجتماعی ساخته می‌شود.
- ← آموزش و پرورش کودک‌محور.
- ← عمل‌گرایی
- ← ارزش و اعتبار دانش‌ها تنها در میزان تأثیری است که در حل مسائل می‌گذارند.

ویژگی‌های برنامه‌درسی تلفیقی و فلسفه

صدرايي (برنامه‌درسی وحدت‌گرا)

- «وجود» به‌عنوان هرم مضمونی برنامه‌درسی در نظر گرفته می‌شود.
- قرار گرفتن چهار مضمون «فرهنگ»، «هنر»، «دین» و «دانش» در زیر چتر مضمون وجود.
- مضمون وجود از طریق یکی از این چهار آینه برای انسان تجلی کرده است.
- انسان از مشاهده‌عریان هستی ناتوان است، زیرا همواره در بند چشم‌انداز خویش و در موقعیت ویژه‌ای اسیر است.
- مضمونی که در مرتبه‌بعد از مضمون وجود قرار می‌گیرد، «موقعیت» است.

نقد برنامه‌درسی تلفیقی

- «برای علم ارزش ذاتی در نظر گرفته نمی‌شود.»
- «توجه افراطی به مسائل اجتماعی می‌تواند مانع از توجه به علم اصیل باشد.»
- «رشد علاقه‌های مربوط به نقش اجتماعی یادگیرندگان، نباید باعث منفعت‌طلبی شود، بلکه باید با رویکرد مسئولیت‌محوری باشد.»
- «در بررسی مسائل زندگی، به اجزای دانش به‌صورت هم‌زمان نگریسته می‌شود و به ارتباط درونی بین آن‌ها توجه نمی‌شود.»
- «اصل متحدکننده و معنابخش بین مضمون‌های تلفیقی وجود ندارد. در نتیجه با نبود قدرت مانور روی پاره‌هایی از دانش (نبود هرم مضمونی)، درک نکردن یگانگی جهان (وحدت وجود) و در نتیجه احساس نشدن حضور خدا در عالم مواجه می‌شویم.»

چگونه طراحی آموزشی مان را وحدت‌گرا کنیم؟

برای معلمان دوره ابتدایی که کل درس‌های پایه خود را تدریس می‌کنند، این امکان وجود دارد که با مطالعه و بررسی کل درس‌ها و انتخاب موضوعاتی متناسب با زندگی روزمره دانش‌آموزان، از جمله مسائل و مشکلات زیست‌محیطی مبتلابه محل زندگی، پروژه‌های کوچکی را تنظیم کنند و به دانش‌آموزان بسپارند. معلمان دوره‌های بالاتر نیز می‌توانند در جلسات مشترکی به هم‌فکری و ارائه راهکار در این زمینه بپردازند. مسائلی چون ریزگردهای آلاینده هوا، بهینه‌سازی مصرف آب، بهینه‌سازی مصرف انرژی، استفاده بهینه و بیجا از رسانه‌های مختلف جمعی و موضوعاتی از این دست، در قالب پژوهش‌های دانش‌آموزی قابل بررسی هستند.